

שׁוֹבֵה יִשְׂרָאֵל



בס"ד, שב"ק פרשת פינחס כ"א תמוז ה'תשע"ג | גליון 561

מדברי מו"ר ועט"ר רבי יאשיהו יוסף פינטו שליט"א

למשוך את הלב לקיום המצוה

והטוב שהיה בו שהוא מתייחס לאהרון הכהן, קם לקנא את קנאת ה'.

כאשר אמרי חטא עם בת נשיא מדין, היה בלבול גדול בעם ישראל, שנשיא שבט עושה דבר נורא כזה, והיה צריך לעורר כח של מסירות נפש גדולה כדי להלחם עם אמרי ועם בני שבט שמעון שכולם היו גבורים ומלומדי מלחמה, מניין שאב פינחס את הכח לקום במסירות נפש ולקנא את קנאת ה'? אלא, באותו זמן שזמרי בא לעיני משה החלו עם ישראל בוכים שנאמר **"וְהָמָּה בָּכִים פָּתַח אֱהָל מוֹעֵד"** (כה, ו), פירש התרגום יונתן, **שבאותה שעה קראו קריאת שמע. יש להבין, מה ענין קריאת שמע בשעה זו, ולמה הועילה? עוד נאמר "וַיִּירָא פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּקָּם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶחַ בְּיָדוֹ"** (כה, ז) מדוע חשוב לנו לדעת אם פינחס הרג את זמרי עם חרב או עם רומח או כל כלי מלחמה אחר?

אומר הבעל שם טוב יסוד גדול, **כאשר אדם רוצה לקיים מצווה אך קשה לו, יאמר בפיו את שם המצווה ואת הדינים שלה, ותוך כך ימשך ליבו לקיום המצווה.** בעניין זה מצינו שכתוב (בראשית ג, ז) **"וַלְאֵדָם אָמַר... וְתֹאכַל מִן הָעֵץ, אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ"**, לכאורה המילה **"לֵאמֹר"** מיותרת, והיה צריך להיות כתוב **"אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ - לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ"**, כוה באה התוספת **"לֵאמֹר"** ללמדנו? אלא, שאמר הקב"ה לאדם **"כאשר היה קשה לך לקיים את הציווי, היית צריך 'לֵאמֹר' את המצווה בפין, וזה היה מושך אותך לקיימה.** על כן קראו עם ישראל באותו הזמן את קריאת שמע, שהיא הציווי על מסירות נפש שכתוב (דברים ג, ה) **"בְּכָל לַבָּב וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ"**, וכך התעורר פינחס לקנאות לה'. זה גם מה שרמזה התורה שלקח פינחס את ה"רמח", **שבקריאת שמע נפש שהיא מסמלת, יצא פינחס מתוך העדה, ולקח "רמח" בידו - ובכל רמ"ח איבריו מסר את נפשו, קנא את קנאת ה', וכך קידש שם שמים.**

"וַיִּירָא פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּקָּם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶחַ בְּיָדוֹ" (כה, ז) אמרו חז"ל (סנהדרין פב:) **התחילו שבטים מבזין אותו: ראיתם בן פוטי זה, שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה, והרג נשיא שבט מישראל! הדבר מפליא ביותר, פינחס קנא את קנאת ה' וקידש שם שמים, על מה ראו השבטים לבזותו?**

בביאור הדברים נקדים במעשה המובא בגמרא (תענית כה:), פעם בעת שהייתה עצירת גשמים, ירד רבי אליעזר בן הורקנוס להתפלל, ואמר תפילה של עשרים ארבע ברכות, ולא נענה ולא ירדו גשמים. ירד אחריו רבי עקיבא ואמר 'אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה', וירדו גשמים. חשבו העם שרבי עקיבא גדול מרבי אליעזר, יצאה בת קול ואמרה, לא שזה גדול מזה, אלא זה מעביר על מידותיו וזה לא מעביר על מידותיו.

וקשה, וכי רבי אלעזר לא היה מעביר על מידותיו? אלא, רבי אליעזר היה בן גדולים וצדיקים, והמידות הטובות היו כבר מושרשות בו כטבע שני, ומבית אביו. לכן לא היה צריך לעמול הרבה כדי להעביר על מידותיו, כיון שבטבעו היה טוב ונוח. אך רבי עקיבא שהיה בן גרים, ושוורשו היה מן הגויים שטבעם רע, לכן היה צריך לעמול הרבה ולהעביר על מידותיו, כדי שיהיו מתוקנות. וזה עומק הכוונה שזה מעביר על מידותיו וזה לא.

אף כאן, כאשר בני ישראל ראו שפינחס הצליח להתגבר ולאזור כח לעמוד כנגד זמרי, הם המעיטו בערך מעשהו, ואמרו שזה לא בא מכח קנאת ה' צבקות, אלא מושרש רע של אבי אמו, ומכח העבודה זרה שהיה לראש משפחתו, וכח זה גרם לו לקום לעשות מעשה, ועל כן ביזוהו. לכן הוצרכה התורה לייחסו לאהרון הכהן, ואמרה **"פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן"**, וכי לא ידוע לנו שפינחס הוא בן אלעזר ונכד אהרון? אלא להודיע לכולם, שהמעשה של פינחס נבע מושרש טהור, ודווקא מתוך הרחמים



דברי הימים

פורים קנדיא

י"ח בתמוז ה'רח"צ

לאחר שהרחיב הסולטן סלימאן את תחומי הממלכה העותמאנית מוהין לתורכיה וביסס את מעמדו, בקש לכבוש גם חלקים מאירופה, במהלך מלחמותיו נלחם בציי ונציה. השנה היתה שנת ה'רח"צ" (1538).

שלא ברצונם נגררו למהומות יהודי 'קנדיא' הקרויה 'רקליון', באי היוני כרתים. בספר 'תקנות קנדיאה' מסופר, שאל העיר נשלח מונציה השר זואן מירו לפקד על העיר ולהכין את צרכי המלחמה. כל נתיני העיר נצטוו לקחת חלק בהכנות. ביום ראשון י"ז בתמוז נצטוו כל יהודי העיר מנער ועד זקן לצאת אל חומות העיר ולהפוך חפירות, ניסה רבי אליהו קאפסאלי זצוק"ל לדחות את הגזירה למחרת הצום, אולם השר לא הסכים לדבריו מפחד התורכים העומדים להגיע אל העיר. ביום התענית, ראו אנשי העיר מרגלים תורכים חומקים לתוך העיר, ולא הצליחו לתפוסם. מיד התפרסם ברחבי העיר שהיהודים נתנו יד למרגלים להחבא ביניהם. המון מוסת של נוצרים הסתער על רחובות היהודים, באמתלאה שבאו לחפש אחר המרגלים. רבי אליהו שראה את המהומה הורה בחשאי לנשות היהודים, לעמוד בפתח בתיהם ולבכות בקול גדול, ועם זאת לא למנוע מהמחפשים דבר. ותהי קול צעקה בקהילה אשר כמוה לא נהייתה וכך נתקיים בהם מאמר הנביא **"הַנְּשִׁים... מִבְּכוֹת אֵת הַתְּמוּזָה"** (חזקאל ת, יד) סכנה ריחפה על ראשי היהודים, ורכושם היה לבז. השתדל רבי אליהו אצל השר של נציה שהגיע אל העיר והשתומם על המהומה הרבה. משלא עלה בידו לפזר את ההמון, שלפו חייליו חרבות ופיזרו את ההמון בכח עד ששככה חמתם.

ביקש הרב לקבוע הלכה לדורות ואסף כ"ה איש מנכבדי העדה והם קיימו וקיבלו על עצמם הם ובניהם לדורותיהם, לעשות יום י"ח בתמוז משתה ושמחה, וחוברו תפילות ופיוטים מיוחדים ליום זה.

בספר 'כף החיים' (תרפ"ו יב) כתוב 'יום פורים שקבלו עליהם אנשי עיר קנדיא ב"ח בתמוז ראו לאסור מלאכה לנשים הואיל ועל ידן נעשה'.

השיעור השבועי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א

יתקיים בימי חמישי בשעה 21:00 בהיכל ישיבת שובה ישראל רח' שבט בנימין 34 רובע י"ב אשדוד

ניתן לצפות בשיעור דרך האתר של הישיבה בכתובת: WWW.HARAVPINTO.COM
לקבלת הגליון והמייל היומי של אדמו"ר עט"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א: info@shoovaisrael.com

ניתן להקדש את העלון לברכה, לישועה או לעילוי נשמת יקירכם.

הגיליון מוקדש לרפואת שרה בת פאני פרחא ואבי אברהם בן שולה ולרפואת אבי אברהם בן חנה

ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	ירושלים
21:05	20:30	19:13	ירושלים
21:02	20:33	19:29	ת"א אשדוד
21:03	20:35	19:21	חיפה
21:00	20:30	19:26	ב"ש



קנאה לדבר ה'

"פִּינַחֵס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הִכְהֵן הַשֵּׁיב אֶת חֲמַתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי... לִכֹּן אָמַר הֲנִנִי נִתַּן לֹא אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם" (כה, יא-יג)

מקשה ה'בית ישראל', אנו קוראים בתורה על קנאותו של פנחס בסוף פרשת 'בלק', ורק לאחר הפסקה של שבוע, למדים את שכרו של פנחס על מעשהו, ומדוע, היה ראוי שמיד ילמדו מה היה שכרו? ומתוך, שבה הדבר ללמדנו מוסר השכל, שאמנם יש בקנאות מידה טובה, ולמרות זאת אין למהר ליתן שכר לאדם על קנאותו, אלא רק לאחר שיושבים שבוע שלם על המדוכה כדי לבחון ולהכריז שהיתה זו קנאות לשם שמים, רק אז מגיע לו שכר של ברית שלום.

קנאות ראויה מגיעה רק לאחר שאדם השתלם במידות טובות, ומונחה אך ורק על פי דרך התורה. אומר על כך הגאון רבי אליהו לופיאן זצוק"ל מצוים אנו להדבק במידותיו של הקב"ה, זו הסיבה שחז"ל תיקנו לומר שלוש פעמים ביום את פרק "אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי בֵיתְךָ" הכולל חלק גדול ממידות הבורא. פרק זה מסודר על פי אותיות הא-ב, בסדר העולה של המידות אותן יש לרכוש. תחילה תהיה "טוֹב לִפְלֹא וְרַחֲמֵינוּ עַל כָּל מַעֲשָׂיו", "סוֹמֵךְ לְכָל הַנְּפִלִים... וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן" "צִדִּיק בְּכָל דְרָכָיו" ורק אחר כך תוכל להגיע למידת "וְאֵת כָּל הַרְשָׁעִים יִשְׁמִיד". אולם מי שמיד קופץ למידה זו ללא שעבד על שאר המידות, ללא שהשתלם באהבת הבריות ובלא שיהא מודרך בדרך התורה, עלולה מידת הקנאות להיות מסוכנת עד מאד גם לנוהג בה וגם לסובבים אותו.

דבר זה עלולים לשגות אנשים בתוך ביתם, מתוך לימוד הלכות ויראת השמים, הם באים לביתם ומגלים כי נהגו בבית שלא כהלכה, מיד מקימים הם קול צעקה ונתפסים למידת 'הקנאות', ו'מוקדשים' את המריבה, שהרי סוף סוף מדובר בדבר הלכה.

אולם לא זו הדרך, אף בדברים של הלכה יש לנהוג במידות טובות ובנעימות מבלי לפגוע בכבוד בן הזוג. מסופר על הצדיק רבי שלמאן מוצפי זצוק"ל שהיה גר בירושלים. הקפיד רבי שלמאן ביותר בכשרות העוף, ואף שהיתה אשתו הרבנית בקיאה גם היא בבדיקת אברי העוף הפנימיים, ביקש לבדוק את העוף בעצמו מחשש להימצאותו של דבר המטריף ומיראת שמים טהורה. אלא, שמפאת עדינותו ואצילותו הרבה, לא רצה חלילה לפגוע ברבנית, להראות לה כאילו שאינו סומך על בדיקתה, מה עשה? בכל פעם, בשעה שהיה מבחין שכעת הרבנית עסוקה בפתיחת העוף ובהוצאת האברים הפנימיים, היה מוצא אמתלאות שונות כדי להכנס למטבח, פעם כדי לשתות כוס מים, ופעם אחרת כדי להציע את עורתו בפירוק העוף וניקויו. וכך היה מוצא שעת כושר לבדוק את העוף כבדרך אגב, מבלי לפגוע באשתו, אף לא פגיעה דקה שבדקה.

קנא קנאתי לה'

"וְהִיתָה לוֹ וּלְזָרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהַנֹּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קִנְא לְאֶלְקֵינוּ וַיִּכְפַּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (כה, יג)

אמרו חז"ל (סנהדרין פב): ראויה כפרה זו [שעשה פנחס] שתהא מכפרת לעולם. הגאון המוסמך רבי יאשיהו פינטו זצוק"ל כותב בספרו 'מאור עיניים' (שם) ראויה כפרה זו של עכשיו, לתקן מה שביזו אותו שלא בא פנחס לכפר על עון פעור, וכיצד? שמתוכה אתן לו את בריתי שלום. דהיינו, החיים והשלום, זהו אליהו שהוא חי וקיים, שהוא גם כן עתיד לכפר על עבודת כוכבים כשיקנא על נביאי הבעל והרגם, כדי להוציא עצמו מזלזול השבטים שהיו אומרים, שהוא בן מי שפטם עגלים לע"ו. והרי הוא עתיד ליפרע מעובדי עבודת כוכבים ונביאי הבעל, ואז יאמרו, שהוא מתייחס אחר אביו בן אהרן הכהן, שהיה לבו אל ה' במעשה העגל, ומתוך כך קירבו הקדוש ברוך הוא אל הכהונה. וגם בזה פנחס לבו לשמים, אף על פי שלא קינא על עבודת כוכבים של פעור. ולזה אפשר שכוון שם אליהו באומרו (פ"א ט, י) "קנא קנאתי לה' אלקי צבאות פי עזבו ברייתך בני ישראל". רצה לומר, עד עכשיו היתה בידי קנאה אחת, והיו השבטים מבזים אותי: 'הראיתם בן פוטי זה...', ועכשיו "קנא קנאתי" עוד אחרת, שהיא על עבודת כוכבים ש"עזבו ברייתך בני ישראל" וינאו לבעל "וַיִּבְקְשׂוּ אֶת נַפְשִׁי לַקְּהָתָה", ואתה הבטחתי לתת לי ברית החיים והשלום.

ברמאות



וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר... לִכֹּן אָמַר הֲנִנִי נִתַּן לֹא אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם (כה, י-יב)

מדוע נאמר פעמיים "לאמר", "אמר"? ביאר רבי עזריה פיג'ו זצוק"ל בספרו 'בינה לעתים' (דרוש עו) "וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר" ומה יאמר? כי "פִּינַחֵס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הִכְהֵן הַשֵּׁיב אֶת חֲמַתִּי" ובשל כך שכרו בדין הוא שתהא הכהונה הנמשכת מאהרון שייכת לו ולבניו עד עולם. אולם, אני רוצה להוסיף לו על שכרו המגיע לו בדין, "לִכֹּן אָמַר" לבני ישראל "הֲנִנִי נִתַּן לֹא" – נתינה מיוחדת, נוסף על המגיע לו, "אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם". וזה מה שאמרו חז"ל (במדבר רבה כא, א) 'אמר הקב"ה 'בדין הוא שיטול שכרו, לכן אמור 'הֲנִנִי נִתַּן לֹא אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם'.

פִּינַחֵס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הִכְהֵן (כה, יא)

כתוב בזהר הקדוש (ח"ג נ"ה) שבשעה שהלך פנחס לפגוע בזמרי, פרח נשמתו מרוב פחד. ואז נתעברו בו נשמות נדב ואביהו והחיוהו, וכך נתקנו על ידו. זה כוונת הכתוב "בֶּן אֶהֱרֹן הִכְהֵן" שע"י מעשה זה היה למעשה בן אהרון הכהן. וכיצד תיקן פנחס מה שחטאו נדב ואביהו? מאבר הרמ"ע מפאנו בספרו 'עשרה מאמרות' (מאמר חיקור הדין ח"ד), שחטאם של נדב ואביהו היה שלא נטלו עצה ממשה, ואילו פנחס נמלך במשה במה שאין צורך לשאול, שהרי בכגון זה אין נמלכין בבית דין, והבא להימלך אין מורים לו. למרות כן פנה פנחס למשה רבנו ואמר לו 'כבר למדתנו רבנו מה דינו של קנאי, ואיני צריך עכשיו אלא לתקנת נשמות נדב ואביהו'.

בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר... לְיֹשְׁבֵי מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁבִּי (כו, ג-ד)

פירש רש"י "ישוב" הוא יוב האמור ביורדי מצרים, כפי שנאמר (בראשית מו,

(ג) "וּבְנֵי יִשְׁשַׁכָּר תּוֹלְעֵ וּפְנֵה יוֹיֵב וְשָׂרְפָן", ומפני מה נשתנה שמו? מובא ב'דברי דוד-טורי זהב' כי בתחילה יששכר קרא לבנו "יוב". התרעם יוב על אביו כי בימיהם היתה עבודת אלילים שנקראה בשם 'יוב', והיה מתבייש בכך. השיב לו אביו 'הנה בשמי יש אות 'שין' יתירה אוסיף אותה על שמך ותקרא 'ישוב'." וכתב ב'תורה שלימה' (ויצא ל, סד) בטעם זה יש לנוהגים כי עד פרשת פנחס קורים 'יששכר' ומכאן ואילך 'ישכר', לפי שבפרשת פנחס מופיע לראשונה השם 'ישוב'.

וְנִתְּתָה מִהוֹדֶךָ עָלָיו (כו, ב)

אמרו חז"ל (ב"ב עה) 'מהודך ולא כל הודך, פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה, זקנים שבאותו דור היו אומרים אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה'. שואלים המפרשים מדוע רק זקנים שבדור אמרו כן, ומדוע הצעירים שבדור לא אמרו כן? מתרץ בעל ה'שפתי אמת', רק הזקנים יכלו לומר כן, מפני שהם הכירו וידעו את מראה אור החמה ואור הלבנה, ואילו הצעירים לא יכלו לומר כן, כיון שמעודם לא ראו חמה ולבנה כי היו מסובבים תמיד בענני כבוד.

וְנִתְּתָה מִהוֹדֶךָ עָלָיו (כו, ב)

אמרו חז"ל (ב"ב עה) 'זקנים שבאותו דור היו אומרים אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה', לאיזה בושה התכוונו זקני הדור? מביא החיד"א בספרו 'חסדי אבות' שהכוונה על פי מה שאמרו חז"ל שיהושע היה משמש למשה רבנו ובכל יום היה מתקן הספסלים ומכבד את בית המדרש. ואילו הזקנים היו מתביישים לעשות כמעשהו ונסוגו אחור. ראו הזקנים שבזכות ששימש את משה רבנו, זכה יהושע לירש את כתרו, הבינו מכך שלא כיוונו כראוי והיו מצטערים ואומרים 'אוי לאותה בושה וכלימה' – שהיינו מתביישים לשמש את משה רבנו.



ברכת שהחיינו בבין המצרים

רוב השנים נקראת פרשת פנחס בימי בין המצרים, שואלים המפרשים, מה הרמז בדבר שפרשת פנחס, שכל המועדים כתובים בה נקראת דווקא בימים אלו? ודאי לא דבר ריק הוא, כתב על כך המהרש"א (בכורות ח) כשם שיש בין ראש השנה להושענה רבא כ"א ימים שהם ימי הרחמים והסליחות, תולדה של ליבון עוון וכפרה, כן יש כ"א ימי פורענויות בין י"ז בתמוז לט' באב, הן תולדה של ליבון עוון, משום שהצרות והיסורים מכפרים, לרמז שיהפכו ימי הצער והכאב לרחמים וחסדים.

אמרו חז"ל (ברכות נט): "בנה בית חדש וקנה כלים חדשים מברך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה", ונפסק כך להלכה בשו"ע (ס"ו רכג סע"ג). אף על פרי המתחדש משנה לשנה יש חיוב לברך שהחיינו (עירובין מ): ונפסק כן להלכה בשו"ע (ס"ו רכה סע"ג).

אולם נהגו בימי בין המצרים להמנע מלברך 'ברכת שהחיינו', ומקור המנהג ב'ספר חסידים' (ס"ת ת"מ) שם מובא שיש חסידים מחסידים ראשונים שלא היו אוכלים שום פרי חדש בין י"ז בתמוז לט' באב, כי אמרו איך נברך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה? ונפסק בשו"ע (ס"ת תקנא סע"ז) 'טוב לזהר מלומר שהחיינו על פרי או על מלבוש, אבל על פדיון הבן אומר, ולא יחמוץ המצוה'. וכתב הרמ"א 'וכן בפרי שלא ימצא אחר ט' באב מותר לברך ולאכלו בין המצרים'. וטעם הדבר, כתב ה'מגן אברהם' (סקמ"ב) 'כיון שהזמן הוא עת פורענות - אין לברך שהחיינו'.

לגבי ברכת שהחיינו בשבתות שבימים אלו, כתב ה'מגן אברהם' (שם) שיש בכך מחלוקת, בכתבי האר"ז (שער הכוונות עמוד פט) כתוב שגם בשבת שבימי בין המצרים יש להמנע מלברך שהחיינו. אולם יש החולקים על כך ומקלים בברכת שהחיינו בשבת, כפי שמוזכר ב'ספר חסידים' בהמשך דבריו 'ויש מברכים על פרי חדש כשנזדמנו להם בשבתות בין המצרים'. אף ה'שדי חמד' (מערכת בין המצרים ס"א אות א) מתיר לברך ברכת שהחיינו בשבת מצד ספק ספיקא, ואף בליל י"ז בתמוז שחל בשבת, והעיד שהשתתף בסעודה בליל י"ז בתמוז שחל בשבת, בהשתתפות חכמים רבים, וברכו באותו זמן 'שהחיינו'.

כיון שאסור לברך 'שהחיינו' בתקופה זו, לכן אסרו לקנות או ללבוש בגד חדש, מפני שצריך לברך עליו שהחיינו. אולם בשבת שיש הסוברים שמוותר ב'ברכת שהחיינו', לכן מותר אף ללבוש בו בגד חדש, וכן מותר לקנות בגד חדש מ"ז בתמוז ועד ר"ח אב, כיון שאין מברכים 'שהחיינו' אלא בשעת הלבישה. ובגד שאין מברכים עליו 'שהחיינו', מותר לקנותו וללבושו עד ראש חודש אב.

פניני דברי יאשיהו

השיב את חמתי

"השיב את חמתי מעל בני ישראל" (כה, יא) כל אדם עומד בחייו ברגעים קשים של כעס, אך צריך להשתדל בכל כוחו לעבוד על עצמו ולהכין את עצמו לא ליפול באותם רגעים קשים. ידוע על הגאון רבי ישראל מסלנט זצוק"ל, שבכל פעם כאשר היה כועס על הציבור, היה מסתובב לקיר והיה אומר 'זה כעס הפנים', שלא יכנס הכעס ללבו חס ושלום. אך באחד הפעמים מסופר שכעס כעס ממש, וכל חייו היה מזכיר כעס זה ומתחרט עליו, וכך היה המעשה, בשנת ה'תר"ח התפשטה מחלת החולירע בויילנא וגבתה חללים רבים. רבי ישראל מסלנט הורה לכל האברכים שבעיר לטפל בחולים, ואף בשבת ציוה אותם לעשות בעצמם את כל המלאכות הנצרכות. באחד מימי שיש, חלה נכדו של גביר חשוב בעיר והובל אל בית החולים, שם טיפלו בו במסירות והצילו את חייו. אחרי שקם ממיטת חוליו, בא הסב הגביר אל רבי ישראל ואמר לו: 'רבי, באתי להודות לך על החסד הגדול שעשיתם עמדי, בזכותך ניצל נכדי. אך יש בליבי תרעומת, קשה לי מדוע אברכי העיר מחללים את השבת, מדוע לא קוראים לגוי של שבת שיעשה את המלאכה'. כעס רבי ישראל וצעק ואמר 'אני נדרתי לכל האברכים שיטפלו בחולים, ואני ערב להם, שאף אחד מהם לא ידבק במחלה. אתה יכול לעשות זאת, פיקוח נפש דוחה את כל התורה כולה'. מיד הוריד אותו גביר את נעליו ובכה וביקש את סליחתו של רבי ישראל. כל חייו היה רבי ישראל חוזר על מעשה זה, ומתנחם על כך שכעס...



לאורם נלך

רבי אברהם חיים נאה בעל 'קצות השלחן' (ב' תמוז ה'תשי"ד)

מחמדים אשר מעותד להיות מגדולי ישראל, הן בתורה הן ביראה. רבי אברהם חיים קיבל במתנה מהקהילה גלימה בוכארית, שניתנה כאות הערכה על מסירותו לקהילה ועל בקיאותו בתורה.

מספר שנים לאחר מכן, בחזרתו לישראל, פרצה מלחמת העולם הראשונה, בהיותו נתין זר הוא לא הורשה לשהות עם משפחתו בארץ הקודש, והוגלה על ידי הממשל הטורקי, לאלכסנדריה שבמצרים. למרות הטלטולים, נחפו להקים את 'ישיבת ארץ ישראל' בה למדו למעלה ממאתיים תלמידים מבני הגולים ומבני המקום.

בתום המלחמה, לאחר ששב לארץ ישראל היה לעוזרו ויד ימינו של הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל. בשנת ה'תרפ"ד (1924) הצטרף רבי אברהם אל משלחת שיצא בראשות רבי יוסף חיים זוננפלד אל עבר הירדן, לפגישה עם המלך חוסיין. כבוד רב העניק המלך חוסיין לאנשי המשלחת, שהגישו לו טנא מלא בתפוחי זהב ופירות מארץ ישראל. אנשי המשלחת זכו אף להערכה רבה מצד הסובבים את המלך.

בשנים המאוחרות יותר השקיע את כל מרצו וזמנו בכתיבת חיבוריו, אשר חושפים את בקיאותו המדהימה וכשרונו הרב בעריכת חישובים לפי כל שיטות ההלכה, ללא כל עזרים. בכל בתמוז ה'תשי"ד (1954) נפטר בפתאומיות, כשהוא מותיר אחריו את ספריו הרבים שמהווים ספרי יסוד בהלכה, בעיקר כמה שנוגע למידות ולשיעור תורה, זיע"א.

רבי אברהם חיים נאה נולד בחברון, לאביו רבי מנחם מנדל ב"ג באייר ה'תר"נ (1890), בהיותו כבן י"א שנים החל ללמוד בישיבת 'מגן אבות' שהיתה בראשות אביו והוקמה ע"י הגאון רבי חיים חזקיה מדיני בעל ה'שדי חמד'. הנער הצעיר אברהם חיים עשה חיל בלימודיו, והפליא את כולם בכישרונותיו הברוכים ובידיעותיו העמוקות בתורה שלא כפי בני גילו. בהיותו בר מצוה נשא דרשה בפלפול הלכתי שחיבר, במהלך הדרשה הקשה בעל ה'שדי חמד' על מהלך הדרשה, הנער אברהם חיים ענה בלא פקפוק תשובה חריפה, והפליא בשנינותו את כל גדולי חברון שהשתתפו בסעודת המצוה.

בשנת ה'תרס"ה (1905) לאחר פטירתו של בעל ה'שדי חמד' עקר עם משפחתו לירושלים, זקני וגאוני ירושלים התפעלו והעריכו את שקידתו על דלתי התורה, ויראת השמים שהיתה נטועה בו. לא ארכו הימים והוא הוסמך להוראה על ידי הגאון רבי יצחק ירוחם דיסקין, והגאון רבי יעקב אורנשטיין. בשנת ה'תר"ע (1910) בהיותו כבן כ' שנים הצטרף לדודו שנסע לבוכארה, על מנת לאסוף כספים עבור הישוב היהודי בחברון. רבי אברהם חיים השתקע במקום, והחל לעסוק שם בהרבצת תורה, ושמש כרב וכדיין בעיר סמרקנד. תוך זמן קצר למד את השפה הבוכרית ולפליאת הכל החל לדרוש בבית הכנסת בשפה זו ומשך את לב הקהל. בשעותיו בבוכארה, חיבר את ספר 'חנן לנוער' בהלכות תפילין בשפה בהירה עבור בני הנוער, שתורגם לבוכארית. הרידיב'ז בהסכמתו לספר כתב עליו 'אברך שכולו

מאמר החכם

בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי - הקנאות נראית כהיפך השלום והאחוזה, אך קנאות לכבוד ה' אדרבא מביאה היא את השלום והאחוזה - אֶת בְּרִיתֵי שְׁלוֹם

(כתנות אור)



בִּי לֹא נַחֵשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קָסַם בְּיִשְׂרָאֵל - פֶּרֶק ב'

אתה, כאשר עשיתי'. ענה רבי דן ואמר 'זה אינו פלא שלא אברא את האבנים, כי אינני בורא עולם. ואין לנו אלא רק בורא עולם אחד יחיד ומיוחד. אלא שבטוח אני בו שיעזרני לעשות כן'. לקח רבי דן את האבנים טחנם דק, והחזירם בעזרת ה' לאבנים גדולות עוד יותר. אך הוא לא הסתפק בכך, אלא השליך את האבנים על מוט הברזל. התייגע הכומר לגעת באבנים ולא יכול, ועמד אבל וחפוי ראש.

קרא לעברו רבי דן ואמר 'עד מתי אייגע את עצמי להתעסק עם מכשף טמא כמותך?! אנכי אמטיר לבת אש מן השמים ואתה תכבה אותה' ומיד נמשך לפני רבי דן עמוד אש מן השמים. הכומר לא אמר נואש והביא בכשפיו מקור מים גדול. לפליאת הכל, לא נכבה מהאש מאומה, אלא אדרבה האש החלה לייבש את המים. פני הכומר חוורו, ורבי דן המשיך ואמר לו 'נמתין מעט עד שהאש תייבש את כל מקור המים, כדי שלא ישאר כאן מקור המים ויקרא על שמך. אך דע לך כי בעוד רגעים ספורים תתלה על מוט הברזל התלוי בשמים. היש לך מה עוד לצוות בעולם? כי נשפרו כוחותיך בעמוד האש הזה'. נבעת הכומר לאחוריו, והחל להתחנן על נפשו לפני רבי דן, והבטיח לו גדולות ונצורות אם ישאירו בחיים. אמר לו רבי דן 'לא אהרגך, ולא אקח את נפשך, ואפילו בנגיעת אצבע לא אגע בך. אם כי מגיע לך מדה כנגד מדה על הרגך מאחי בני ישראל'. נגש רבי דן אל האש וכיבה אותה בנשיפה אחת, עד כי לא נותר ממנה שריד.

כעת, הורה רבי דן באצבעו על אילן עב גזע ואמר 'דע, כי אילן זה עומד מימות נח, וממנו היה קוצץ עצים לבניית התיבה. בידך הבחירה האם תכופף אתה את האילן ואני אוחזו שלא יגביה עצמו למעלה. או שמא אכופף אני את האילן ואתה תאחזו'. ניסה הכומר בכשפיו לכופף את האילן ולא עלתה בידו, החל בוכה וזועק 'מורי, היכן אתם, מדוע נטשתם אותי?' סנט בו רבי דן ואמר 'מדוע תבכה, המתו אביך ואמך היום? לא אוכל להמתין עד בוש, תאמר מה בחרת!'. הכומר היה בטוח שלא יהיה בידו של רבי דן לשוח את האילן ובחר לאחוז בו. כהרף עין הוריד רבי דן את האילן, וקרא לכומר לאחוז בו, משראה שהוא מסרב קרא בקול אל הקיסר 'ראה את הכומר החזק והגיבור שאינו עומד בדיבורו', מחמת הבושה התקרב הכומר, והחזיק בו. משעה שהסיר רבי דן את ידו הקדושה מהאילן, הושלך הכומר מכח תנופת ענפי האילן למעלה למעלה, אל מוט הברזל שהיה עומד וממתין, וכל גופו נתפס בין אבני הריחיים. רגעים ספורים אחר כך פרחו באויר מן המדבר הכומר התלוי על המוט ואבני הריחיים, ולא נשאר מהם דבר. רושם הניסים והנפלאות הותיר את חיתומו בקרב אנשי הארץ עוד שנים רבות אחר כך.

זמן קצר היה רבי מאיר נתון במשמר, האיגרת שבידו הבהירה לאנשי העיר, מדוע היה אנוס לחצות את נהר הסמבטיון בשבת. מיד הוציאוהו מהמשמר, וערכו ביניהם גורלות, לראות ביד מי יעלה הגורל לשים פעמיו להציל את יהודי וורמזיא מהגזרה הנוראה המרחפת עליהם. הגורל נפל על רבי דן, איש זקן, שפל קומה וחיגר.

הזמן דחק, כדי לא להפסיד את המועד הקצוב היה על רבי דן לצאת כבר באותה השבת, הוא נפרד ממשפחתו ומידידיו, וחזר באותה הספינה בה הגיע רבי מאיר. משהבחינו בו שלושת היהודים, הביטו האחד בפני השני ושאלו 'מה עשה לנו רבי מאיר, כיצד יוכל איש דל זה, הצולע על רכבו לעמוד אל מול הכומר האכזר?'. אולם רבי דן לא נתן להם שהות כלל לשקוע במחשבותיהם, והנהיג אותם בדרך קצרה וניסית אל עירם. בדיוק ביום המיועד, הופיעו רבי דן ושלושת היהודים בשער העיר. כל התושבים נקראו אל מחוץ לעיר, במקום המדבר, למעמד המתוכנן. בצד אחד עמדו היהודים, וכנגדם כל הגויים. זעם הכומר למראה גופו החיגר של רבי דן, וצעק 'האם תשימו אותי ללעג ולקלס, באצבע אחת אוכל להעיף את הזקן החיגר שלמולי'. נרעדו יהודי העיר ביותר, אולם שלושת היהודים שליוו את רבי דן בדרך, וראו את הניסים שנגלו עבורו בדרך, צעקו לעומתו 'אל תדמה בנפשך להרים יד עוד על ישראל, מכאן לא תשוב חי לביתך!...'

דממה מתוחה שררה במדבר, פני הכומר הרצינו והוא החל להשתמש בכשפיו, לפניו הופיע מוט ברזל גדול וארוך, במשקל עצום. בבת אחת הגביה הכומר את המוט ושיקע אותו עמוק באדמה. במבט מלגלג נשא את עיניו לעבר רבי דן ואמר 'הוצא את המוט מתוך האדמה, אחרת פה תהיה מיתת כל היהודים, כי חמתי בערה בי בעבורך!'. חיך רבי דן ואמר כמתלוצץ 'איך אוכל להוציא את המוט מעומק האדמה? נגש בשלוח אל תרמילו הוציא מתוכו חמת מים נטל את ידיו ואמר 'ודע אני את סודך, ואף שהשלכת את המוט עמוק באדמה, אוכל להוציא את המוט בעזרת ה'. לעיניהם המשתאות של כל הנוכחים, עשה רבי דן עם אצבעו חור קטן בקרקע, הוציא את המוט ללא כל גיעה, ומיד אחר כן השליכה באחת לרום השמים, והמוט נשאר לעמוד באויר. ניסה הכומר בכשפיו לגעת בעמוד, אלא שכבר לא היתה לו שליטה בכוחותיו.

נכלם הכומר מכשולו, אך מיד התעשת ואמר 'אעשה חידוש אחר, למען נשכח את הראשון'. בכשפיו הביא שני אבני ריחיים גדולים, טחנם זה בזה בידו, והשיב את האבן הטחונה לתבניתה. הרים הכומר מבט זחוח לעבר רבי דן ואמר 'עשה



נִצַּר תְּאֵנָה

מוסתרים עשרות פרחים קטנים הפורחים בצפיפות, ממנה מבשיל הפרי. ישנם עצי תאנה שפירותיהם מבשילים ללא האבקה, לקבוצה זו שייכות התאנים הגדולות בארץ ישראל.

הבשלת פירות התאנה מוון הזקוק להאבקה, כגון תאני 'סמירנה', נעשית על ידי צרעה זעירה היחודית לעץ התאנה וקרובה 'בלסטופגה קטנה'. גודלה של הצרעה הזעירה כ-2 מ"מ והיא מסוגלת להדחק אל תוך ה'פגה' ולהטיל בה ביצים. הצרעים הבוקעות מהביצים יוצאות מהפגה ומאביקות את שאר הפגות בקרבתן. מפלאי הבריאה, לכל עץ פיקוס בעל פרי ישנה צרעה מאביקה היחודית לו, צרעת התאנה נמשכת אך ורק לעץ התאנה.

איסוף התאנים נקרא 'ארייה'. והוא מתארך כיוון שהבשלת התאנים הדרגתית, ומופיעה במספר שלבים. בתהליך ההבשלה הראשון מבשילות ה'בכורות' תאנים אלו יותר מימיות ומתפתחות על ענפים ישנים. לאחר מכן מתרחש תהליך ההבשלה העיקרי המכונה 'קייץ', תאנים מיבול זה גדלות על ענפים חדשים והן מתוקות יותר. לקראת הסתו יופיע יבול נוסף אך דליל של תאנים. דרשו חז"ל (מ"ד י"א) למה נמשלה תורה בתאנה? שרוב האילנות הזית הגפן התמורה נלקטים כאחת והתאנה נלקטת מעט מעט. וכך התורה, היום לומד מעט ולמחר הרבה, לפי שאינה מתלמדת לא בשנה ולא בשנים, ועליו נאמר 'נִצַּר תְּאֵנָה', מהו? - "איכל פְּרִיָהּ", פרי של תורה מלכות ושרות...

"קח לך את יהושע בן נון" (כו, יח), דרשו חז"ל (מ"ד פנחס פרשה כא) הואיל והוא שרתך בכל כוחו, כדאי הוא שימש את ישראל שאינו מאבד שכרו, לקיים מה שנאמר (משלי כו, יח) "נִצַּר תְּאֵנָה יֹאכַל פְּרִיָהּ".

התאנה, מפירות שבעת המינים בהן נשתבחה ארץ ישראל, מצטיינת במתיקותה הרבה ונוטפת דבש. דרשו חז"ל (ילקוט"ש יהושע פרק א, ב) למה נמשלה תורה לתאנה? אלא, כל הפירות יש בהם פסולת... אבל תאנה כולה יפה לאכול, כך דברי תורה אין בהם פסולת, שנאמר (לג, מז) "לא דָּבַר רַק הוּא מִכֶּם".

עץ התאנה הינו עץ פרי, החשוב מבין כאלף מיני וסוגי עצי הפיקוס. עץ התאנה צומח במהירות, תוך שליחת שורשים ארוכים ומסועפים לעומק רב ביותר. שורשים של עצי תאנה נמצאו בתקרת מערה שהיתה בעומק של 115 מטר בתוך האדמה.

עץ התאנה מתחיל להניב פירות רק לאחר 4 שנים. פריחת עץ התאנה יחודית לעצים מסוגי הפיקוס, בעוד תפוח העצים בדרך כלל בולטת וגלויה, וצובעת את צמרת העץ בצבע מרהיב עין, תפוחת התאנה סמויה ואינה בולטת. ה'תְּאֵנָה הַנְּטִיָה פְּרִיָהּ' (ש"ה"ש ב, יג), בעת הפריחה מופיעים על עץ התאנה מעין פירות קטנים, מתוקים וקשים הנקראים 'פגות'. ה'פגה' הברשנית קעורה, כעין כד חלול שפתחו צר וקטן, בתוך שטחה הפנימי